

**Tài liệu hướng dẫn cộng đồng
về công ty tài chính quốc tế**

IFC

International
Finance Corporation
WORLD BANK GROUP

Tài liệu hướng dẫn cộng đồng về công ty tài chính quốc tế

**Tài liệu dành cho người dân bị ảnh hưởng
do các dự án có nguồn vốn của IFC**

Xuất bản bởi Tổ chức Phát triển Quốc tế có Sự tham gia

Bản quyền © 2016 thuộc Tổ chức Phát triển Quốc tế có Sự tham gia. Tất cả các quyền được bảo hộ.

Hướng dẫn cộng đồng về Công ty Tài chính Quốc tế

Ấn phẩm của người hỗ trợ

Tác giả: Natalie Bugalski

Hiệu đính: David Pred

Chúng tôi khuyến khích mọi người sao chép, tái tạo hoặc điều chỉnh để phù hợp với nhu cầu địa phương bất kỳ phần nào hoặc toàn bộ cuốn sách này, nếu phần tái tạo ghi rõ nguồn gốc xuất bản và không vì mục đích lợi nhuận. Bất kỳ tổ chức hoặc cá nhân nào muốn sao chép, tái tạo hoặc điều chỉnh bất cứ phần nào hoặc toàn bộ cuốn sách này vì mục đích thương mại phải được phép của cơ quan xuất bản.

Trước khi dịch hoặc điều chỉnh cuốn sách này hoặc nội dung trong đó, để nghị liên hệ với cơ quan xuất bản để đề xuất, cập nhật thông tin trong đó và tránh mất công lặp lại. Xin mời gửi bản sao chép các tài liệu có sử dụng nội dung của cuốn sách này tới nhà xuất bản.

Về cơ quan xuất bản:

Tổ chức Phát triển Quốc tế có Sự tham gia (IDI) là tổ chức về quyền con người hướng tới hệ thống kinh tế quốc tế công bằng và có sự tham gia rộng rãi hơn. IDI hỗ trợ và tăng cường năng lực của các tổ chức cơ sở và các cộng đồng để bảo vệ quyền về đất đai, tài nguyên thiên nhiên và quyền con người trước các tác động và thiệt hại do đầu tư, thương mại và thực tiễn phát triển. Thông qua nghiên cứu, công việc thực tiễn và vận động chính sách, IDI hành động để tăng cường các quy định về quyền con người và trách nhiệm giải trình của các tập đoàn, thể chế tài chính và các cơ quan phát triển.

Để có thêm thông tin hoặc đặt hàng bản in này, xin mời liên hệ:

Inclusive Development International

50 South French Broad Avenue

Asheville, NC 28801

USA

Email: info@inclusivedevelopment.net

Trang tin: www.inclusivedevelopment.net

Bản Hướng dẫn Cộng đồng về Công ty Tài chính Quốc tế được hỗ trợ bởi Planet Wheeler Foundation và McKnight Foundation. Các quan điểm trình bày ở đây là của Tổ chức Phát triển Quốc tế có Sự tham gia và không nhất thiết là đại diện cho quan điểm của các tổ chức đã hỗ trợ công việc này.

Nội dung

Giới thiệu	1
1 Công ty tài chính quốc tế	
IFC là gì?	3
IFC hỗ trợ khu vực tư nhân như thế nào?	4
IFC hỗ trợ những loại hình doanh nghiệp nào?	5
2 Các chuẩn mực vận hành IFC	
Các dự án và sứ mệnh của IFC	7
Các chuẩn mực vận hành	8
3 Tái định cư không tự nguyện: Tiêu chuẩn vận hành 5	
Các dự án của IFC và việc di dời dân	13
Chuẩn mực vận hành 5: Bảo vệ ai?	14
Mục tiêu của chuẩn mực vận hành 5	15
Tránh di dời	15
Tình trạng của người dân không bị xấu đi	16
Người dân phải được tham vấn ý kiến	19
4 Người bản địa: Chuẩn mực vận hành 7	
Mục tiêu của chuẩn mực vận hành 7	20
Tránh thiệt hại và phản ánh tác động	21
Đồng thuận tự do và được thông tin chủ động	22
5 Tìm cách khắc phục	
Làm gì khi chuẩn mực vận hành của IFC không được tôn trọng?	24
Thu thập chứng cứ	25
Cơ chế bồi thường của công ty	26
Liên hệ trực tiếp IFC	27
Thanh tra Tư vấn Tuân thủ Quy tắc (CAO)	28

Giới thiệu

Công ty Tài chính Quốc tế (IFC) là đơn vị cho vay thuộc khu vực tư nhân của Nhóm Ngân hàng Thế giới, có sứ mệnh chống đói nghèo. IFC đầu tư và cho các công ty tư nhân vay tiền nhằm thúc đẩy tăng trưởng kinh tế ở các nước đang phát triển. Tuy nhiên, nhiều cộng đồng địa phương ở các nước đó đã gánh chịu những tác động ngược lại do có các dự án mà IFC cấp vốn.

IFC có các chính sách và chuẩn mực bảo vệ con người và môi trường trước các thiệt hại. Nhưng những yêu cầu đó thường không được tuân thủ nghiêm túc. Trong một số trường hợp, người dân bị dự án di dời không được nhận đền bù hoặc hỗ trợ tương xứng từ các chương trình tốt để người dân giữ gìn và cải thiện sinh kế. Trong nhiều trường hợp người dân không được thông báo hoặc có thông tin đầy đủ về dự án, về các rủi ro của dự án, về các quyền và lựa chọn của người dân. Có trường hợp các quyền tự do quyết định hoặc từ chối của người bản địa với thông tin đầy đủ không được tôn trọng, và đất đai, tài nguyên thiên nhiên của họ bị thu hồi hoặc huỷ hoại để tạo cơ hội cho tư nhân đầu tư trong khi người dân không đồng ý.

Bản hướng dẫn này dành cho các cộng đồng chịu ảnh hưởng tiêu cực từ các dự án có vay vốn từ IFC. Trong đây có giải thích rõ IFC là gì và cách thức cấp vốn và các hỗ trợ khác tới doanh nghiệp, trong đó có cả khâu trung gian gồm các ngân hàng và các quỹ. Bản hướng dẫn giải thích rõ các Chuẩn mực Vận hành về Xã hội và Môi trường của IFC và những người chịu trách nhiệm thực hiện và bảo đảm các chuẩn mực được tôn trọng trên thực tế. Hai Chuẩn mực vận hành, gồm Tải Định cư không tự nguyện và Người bản địa được mô tả chi tiết hơn, với các mục tiêu, việc bảo vệ và các quyền lợi dành cho cộng đồng bị ảnh hưởng. Cuối cùng, bản hướng dẫn giải thích rõ cộng đồng bị ảnh hưởng có thể làm gì nếu một dự án có vốn từ IFC không tuân thủ các Chuẩn mực Vận hành và gây thiệt hại. Có phần nói về cơ chế khiếu kiện, phản ánh vấn đề trực tiếp đến IFC, và sử dụng cơ chế khiếu kiện độc lập của IFC, đó là Thanh tra Tư vấn Tuân thủ Quy tắc (CAO).

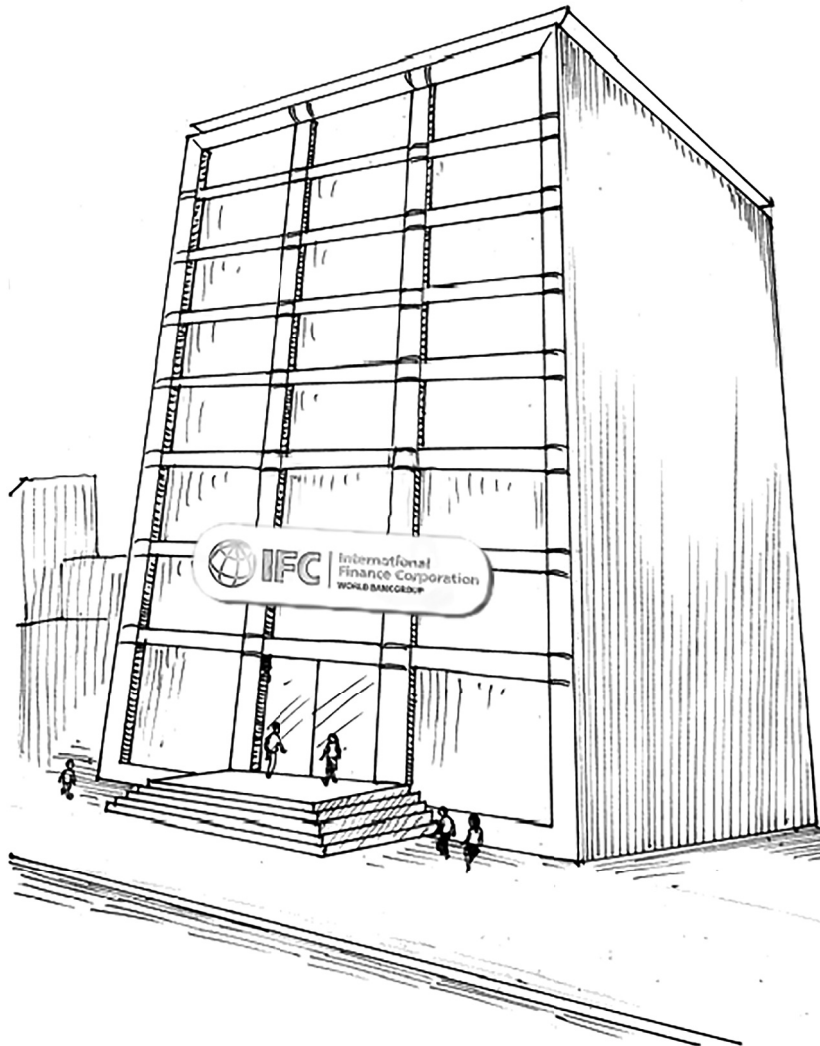
1 Công ty tài chính quốc tế

1 IFC là gì?

Công ty Tài chính Quốc tế (IFC) là một ngân hàng phát triển quốc tế được thành lập vào năm 1956. IFC là một bộ phận của Nhóm Ngân hàng Thế giới, có nhiệm vụ chống nghèo đói. Trong khi các bộ phận khác của Ngân hàng Thế giới cung cấp vốn cho các chính phủ (lĩnh vực công), vai trò đặc biệt của IFC là cung cấp tài chính và các hỗ

trợ khác cho các công ty (lĩnh vực tư nhân) ở các nước đang phát triển.

Có hơn 180 nước thành viên là chủ sở hữu của IFC, cùng nhau quyết định các chính sách của IFC và hướng dẫn các chương trình và hoạt động của IFC. IFC có trụ sở chính ở Washington, DC, Hoa Kỳ, và nó cũng có văn phòng ở các nước có hoạt động.

2 IFC hỗ trợ khu vực tư nhân như thế nào?

IFC cung cấp tiền cho các công ty ở các nước đang phát triển thông qua **các khoản cho vay** và bằng cách mua **cổ phiếu**.

- Khi IFC cho vay tiền, thì công ty phải trả lại tiền với một lượng tăng thêm, gọi là lãi suất, trong một thời hạn theo thoả thuận. Việc cho vay này cũng được gọi là tài chính. IFC có thể cho vay với một hoạt động nhất định, thí dụ để mở rộng một nhà máy may mặc, hoặc có thể cho công ty vay để sử dụng theo ý muốn.

- Khi IFC mua cổ phiếu, thì nó chuyển tiền cho công ty để được sở hữu cổ phần trong công ty. Nói cách khác, IFC đầu tư vào công ty bằng cách trở thành chủ sở hữu một phần và mong đợi thu lợi nhuận từ khoản đầu tư khi công ty kinh doanh có lãi. Nó cũng thu được lợi nhuận khi bán cổ phiếu của mình trong công ty cho người khác với giá cao hơn. Hoạt động này còn được gọi là đầu tư **cổ phần**.

IFC còn các hình thức hỗ trợ tài chính khác, cũng như tư vấn kỹ thuật cho các công ty.

Theo IFC, mục đích của việc hỗ trợ tài chính và tư vấn cho khu vực tư nhân là để giúp tăng trưởng kinh doanh, tạo công ăn việc làm và cải thiện mức sống ở các nước đang phát triển.

3 IFC hỗ trợ những loại hình doanh nghiệp nào?

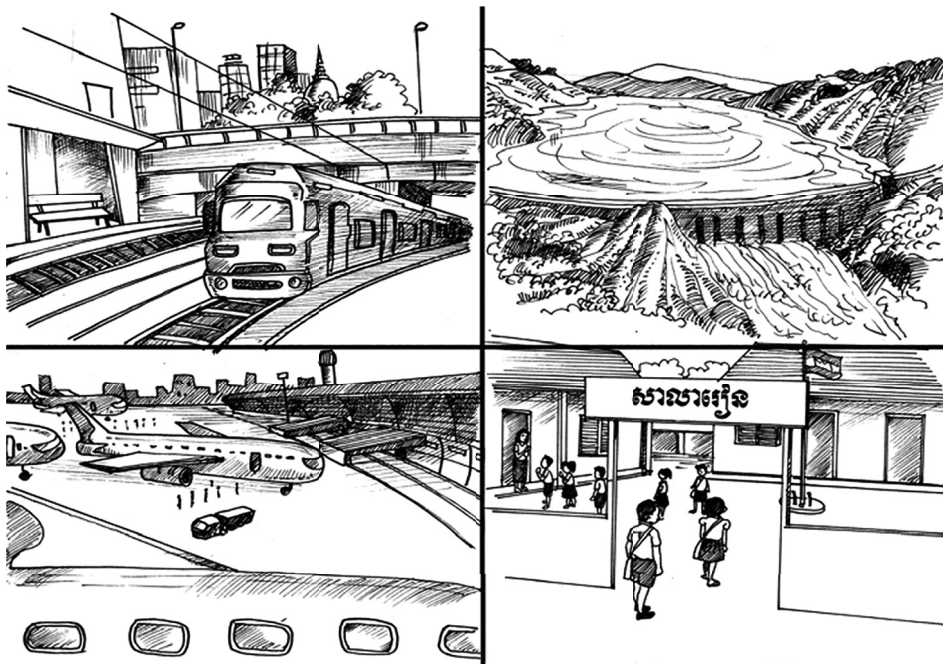
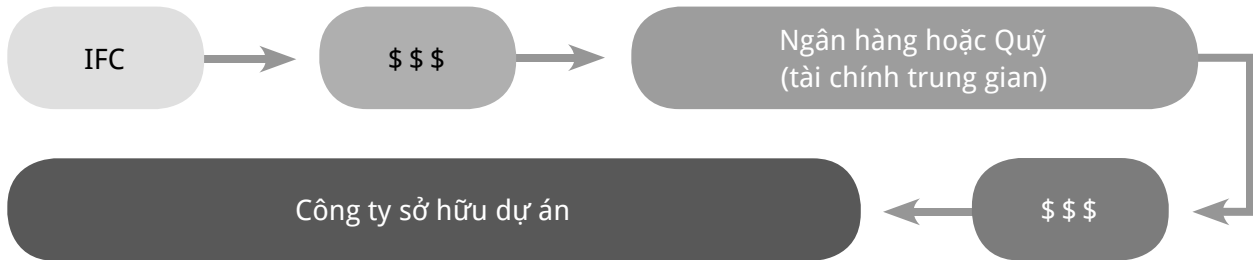
hỗ trợ công ty phát triển các dự án lớn về cơ sở hạ tầng, nông nghiệp, phát điện, dầu lửa, khí đốt, khai khoáng, chế tạo, du lịch và bất động sản. Thường các dự án đó có quy mô lớn.

IFC cho vay và đầu tư trực tiếp vào công ty có sở hữu và vận hành dự án trên thực tế. Thí dụ IFC

IFC còn cấp vốn và đầu tư vào các tổ chức tài chính khác, trong đó có các ngân hàng và các quỹ, là các công ty đầu tư tài chính vào doanh nghiệp.

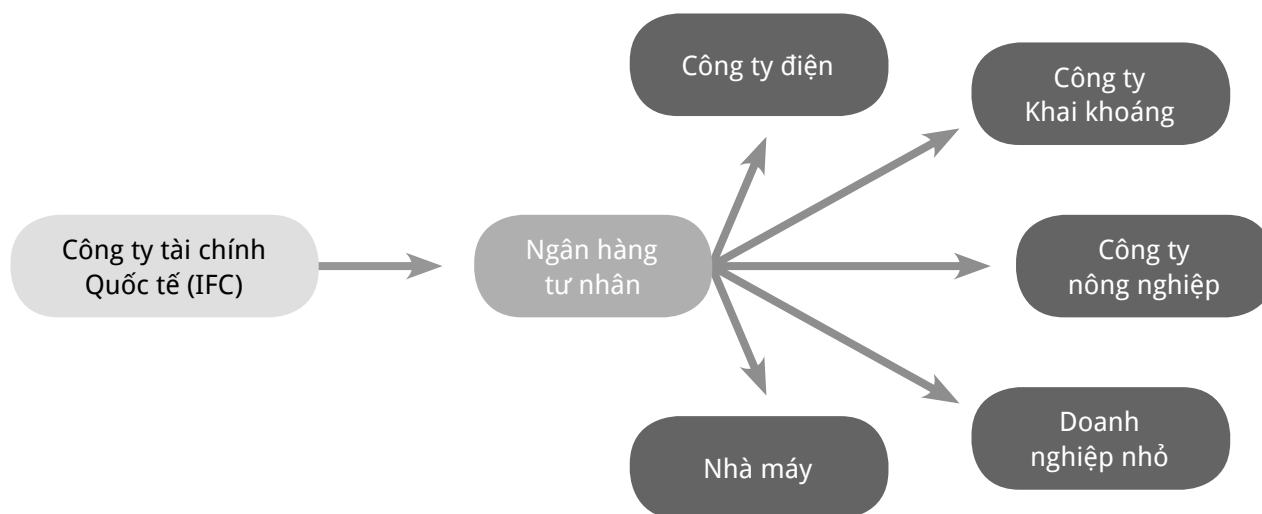
Các ngân hàng và các quỹ sau đó cho vay tiền hoặc đầu tư vào các công ty khác có sở hữu hoặc vận hành các dự án trên thực tế.

Các ngân hàng và quỹ nằm giữa IFC và công ty có dự án được gọi là **trung gian tài chính**. Dòng tiền từ IFC tới trung gian tài chính và sau đó tới công ty trực tiếp liên quan đến dự án. Ngân hàng và quỹ được thu lợi nhuận từ việc cho vay và đầu tư vào nhiều công ty vận hành trên thực tế.

Hơn một nửa đầu tư của IFC là vào các trung gian tài chính chứ không phải các công ty trực tiếp tiến hành dự án. Điều này có nghĩa là IFC đầu tư chủ yếu vào các ngân hàng và quỹ. Đây là phần rất quan trọng trong kinh doanh của IFC.

IFC cho rằng đầu tư vào trung gian tài chính giúp nó tiếp cận được nhiều doanh nghiệp và dự án nhỏ hơn, như các nhà máy và trang trại mà nó không thể trực tiếp hỗ trợ. Tuy nhiên, cũng có nhiều dự án lớn, như khai thác than đá, bô-xit và vàng, nhà máy điện, đập thủy điện và trồng độc canh quy mô lớn do IFC hỗ trợ thông qua trung gian tài chính.

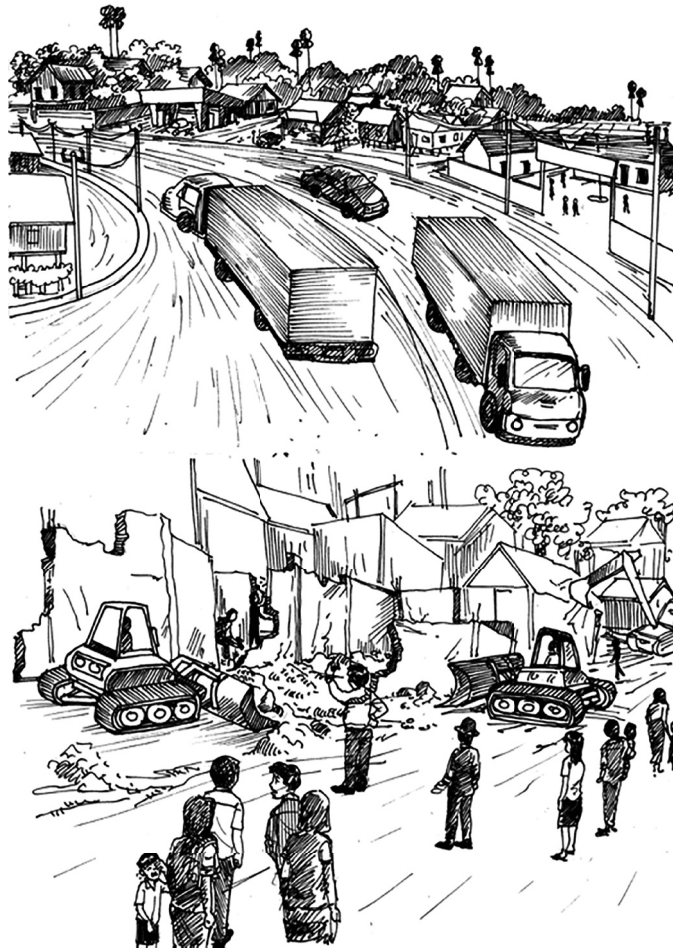
2 Các chuẩn mực vận hành IFC

1 Các dự án và sứ mệnh của IFC

Là một bộ phận của Nhóm Ngân hàng Thế giới – một tổ chức phát triển của Chính phủ - IFC có sứ mệnh chống nghèo đói. Tất cả các dự án do IFC hỗ trợ phải giúp đạt được sứ mệnh đó. Điều đó có nghĩa là trước khi IFC đồng ý hỗ trợ trực tiếp hay

gián tiếp vào một đập nước, một mỏ than, một dự án trồng rừng hay bất cứ dự án nào khác, thì nó phải bảo đảm rằng dự án sẽ cải thiện chất lượng sống của người dân. IFC không được hỗ trợ các dự án làm tăng nghèo đói hoặc gây ra khó khăn cho cộng đồng địa phương.

Tuy nhiên, nhiều dự án mà IFC hỗ trợ có cả tác động tích cực và tiêu cực đối với người dân và môi trường.

IFC-các dự án được hỗ trợ có thể có cả tác động tích cực lẫn tiêu cực.
Một đường cao tốc có thể cải thiện giao thông của đất nước nhưng cũng có thể tái định cư người dân

2 Các chuẩn mực vận hành

Trong những năm 1980 và 1990, nhiều nhóm xã hội dân sự đã công khai phê phán Nhóm Ngân hàng Thế giới về các tác động tiêu cực từ các dự án của nó. Các nhóm này lập luận rằng các dự án phát triển không được gây tổn hại đến người dân hoặc môi trường, và cần thiết kế dự án để mọi người có thể chia sẻ lợi ích, chứ không phải chỉ có lợi cho ít người. Họ cho rằng nếu một tổ chức có sứ mệnh chống nghèo đói nhưng lại hỗ trợ hoạt động gây ra nghèo đói, thì đó là điều mâu thuẫn.

Từ kết quả vận động của xã hội dân sự, IFC cũng như các bộ phận khác của Nhóm Ngân hàng Thế giới đã chấp nhận một chính sách và một bộ hướng dẫn nhằm ngăn ngừa các tác động tiêu cực từ các dự án của IFC đối với người dân và môi trường. Bản hướng dẫn của IFC được gọi là Các

Chuẩn mực Vận hành. Đó là các quy định phải được công ty tôn trọng khi nhận hỗ trợ tài chính từ IFC. Các Chuẩn mực hướng tới bảo đảm người dân bị ảnh hưởng bởi dự án mà IFC hỗ trợ tiếp cận được thông tin và được tham vấn một cách thoả đáng.

Các Chuẩn mực Vận hành gồm có:

1. Đánh giá và quản lý các tác động xã hội và môi trường
2. Các điều kiện làm việc và lao động
3. Ô nhiễm
4. Sức khoẻ cộng đồng, an toàn và an ninh
5. Thu hồi đất và tái định cư cộng đồng
6. Đa dạng sinh vật và quản lý bền vững tài nguyên thiên nhiên
7. Tác động đến Người Bản địa
8. Tác động đến di sản văn hoá

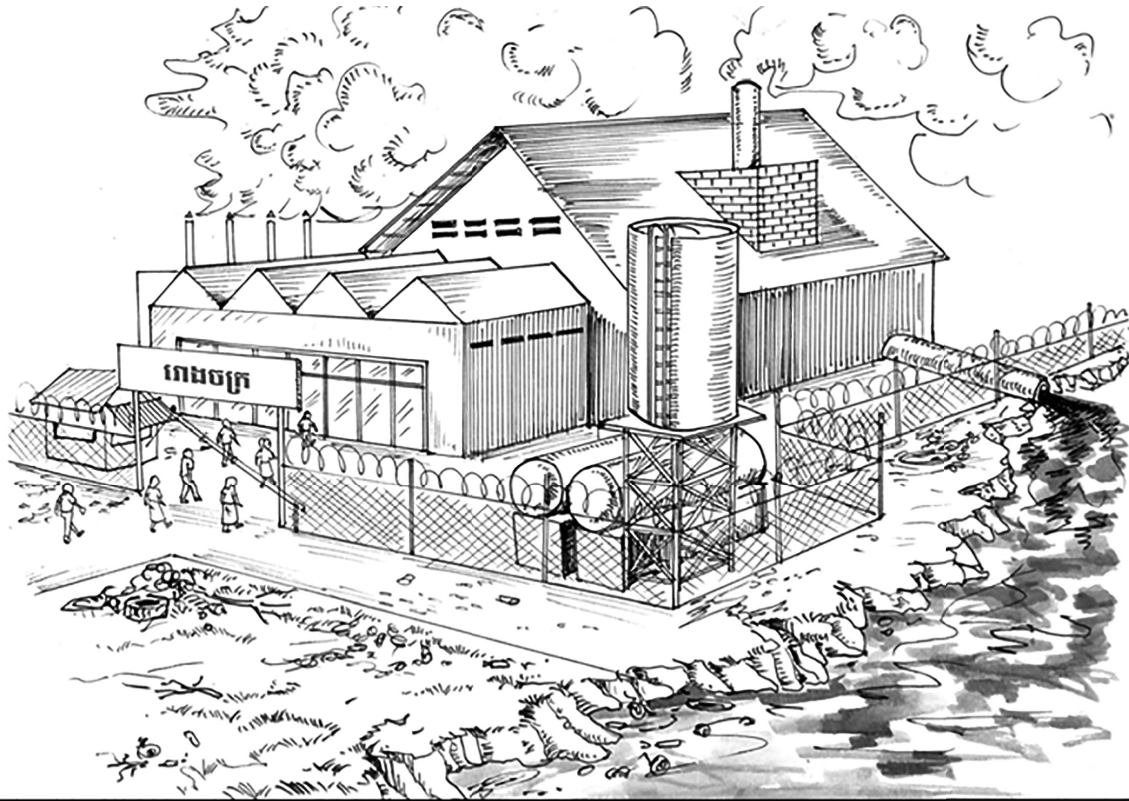
Ai có trách nhiệm đối với các chuẩn mực vận hành của IFC?

Cả IFC và các khách hàng của nó (công ty được hỗ trợ) có trách nhiệm bảo đảm rằng các Chuẩn mực Vận hành được thực thi và tôn trọng.

- **Các công ty** nhận hỗ trợ tài chính từ IFC có trách nhiệm bảo đảm tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành trên thực tế. Điều này cần được ghi rõ trong thoả thuận pháp lý mà IFC ký kết với các công ty khi đầu tư.
- Khi IFC đầu tư vào **trung gian tài chính**, ngân hàng và quỹ có trách nhiệm bảo đảm các công ty mà họ hỗ trợ tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành trên thực tế. Điều này cần được ghi rõ vào thoả thuận đầu tư vốn.
- **Trước khi hỗ trợ**, IFC có trách nhiệm kiểm tra để đảm bảo công ty có dấu hiệu tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành. Nếu không tin tưởng công ty sẵn lòng hoặc có thể tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành, thì IFC phải ấn định các điều kiện khi đầu tư để bảo đảm công ty phải tuân thủ các chuẩn mực trong một khoảng thời gian thích hợp, hoặc không được chấp thuận đầu tư.
- **Khi đã hỗ trợ**, IFC có trách nhiệm giám sát để bảo đảm rằng công ty thực hiện và tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành.

Nói chung, các Chuẩn mực vận hành cần được áp dụng khi dòng tiền từ IFC chuyển vào dự án gây tác động nghiêm trọng đến môi trường hay cộng đồng địa phương theo một trong những cách nêu trên.

Tài liệu 1 – Bài 2

Tài liệu 2 – Bài 2

Câu chuyện xây dựng một nhà máy ở vùng ngoại ô thành phố

Một cộng đồng dân sống ở vùng ngoại ô một thành phố không thể tìm được công việc ở gần. Họ đã từng là nông dân, nhưng do thành phố mở rộng nên không còn đất canh tác nữa. Có một con sông chảy qua gần đó, nhưng chỉ có một số gia đình có thể kiếm sống bằng nghề đánh cá và bán cá.

Để giải quyết vấn đề, chính phủ cho một công ty xây dựng một nhà máy lớn ở trong làng. Công ty này xây dựng nhà máy và thuê nhiều người trong làng làm việc ở đó. Nhiều gia đình trong làng thấy vui vì nay họ có thể làm việc và kiếm sống.

Tuy nhiên, công ty đã xả rác thải nhà máy vào sông. Sau một thời gian ngắn sông bị ô nhiễm nặng nề và cá bị chết. Các gia đình làm nghề cá không sống nhờ vào đánh bắt và bán cá được nữa, và họ rất buồn phiền.

Các câu hỏi thảo luận nhóm

- Các tác động tích cực và tiêu cực của dự án là gì?
- Dự án này có công bằng không? Nó có làm giảm nghèo không?
- Công ty tài chính quốc tế (IFC) có nên đồng ý hỗ trợ dự án không? Nếu không thì tại sao, và nếu có thì cần đặt ra những điều kiện nào khi hỗ trợ?

Tài liệu 3 – Bài 2

Câu chuyện về một dự án đường cao tốc

Chính phủ muốn xây dựng một con đường lớn từ thủ đô đến một vùng xa xôi của đất nước. Nhiều nhà đầu tư tư nhân quan tâm đến các dự án nông nghiệp và khai khoáng ở khu vực này, nhưng phàn nàn rằng rất khó đưa xe tải tới đó. Chính phủ quyết định cho một công ty tư nhân xây dựng và vận hành con đường bằng cách thu phí đối với các phương tiện đi trên đường đó.

Chính phủ và công ty tham gia vào các dự án nói rằng họ đang giúp phát triển vùng sâu vùng xa và vùng nghèo của đất nước bằng cách tạo việc làm cho dân ở đó. Đường cao tốc mới sẽ giúp đưa tiền vào khu vực. Giá đất ở đó sẽ tăng lên. Có thêm khách du lịch có thể đến đó. Con đường cũ không an toàn và đi rất chậm nên cần nâng cấp.

Tuy nhiên cũng có những quan ngại lớn đối với việc xây đường cao tốc mới. Có những làng ở dọc dự án tuyến đường cao tốc cần phải di dời. Người dân không thể ở nhà của mình và nhiều người có nghề nghiệp hoặc đồng ruộng bị mất theo dự án.

Cộng đồng bản địa sống ở khu vực đường cao tốc đi qua cũng rất lo lắng trước các tác động. Các cộng đồng này gặp nhiều vấn đề do các dự án nông nghiệp và khai khoáng trong khu vực. Thí dụ, các công ty tham gia các dự án này đã lấy đất thổ cư, đất canh tác và phá rừng của địa phương. Vì dân bản địa mất đất và tài nguyên rừng, sinh kế của họ thêm khó khăn, trong khi tính cộng đồng và lối sống cộng đồng bị phá vỡ.

Các câu hỏi thảo luận nhóm

- Các tác động tích cực và tiêu cực của dự án là gì?
- Dự án này có công bằng không? Nó có làm giảm nghèo không?
- IFC có nên đồng ý hỗ trợ dự án không? Nếu không thì tại sao, và nếu có thì cần đặt ra những điều kiện nào khi hỗ trợ?

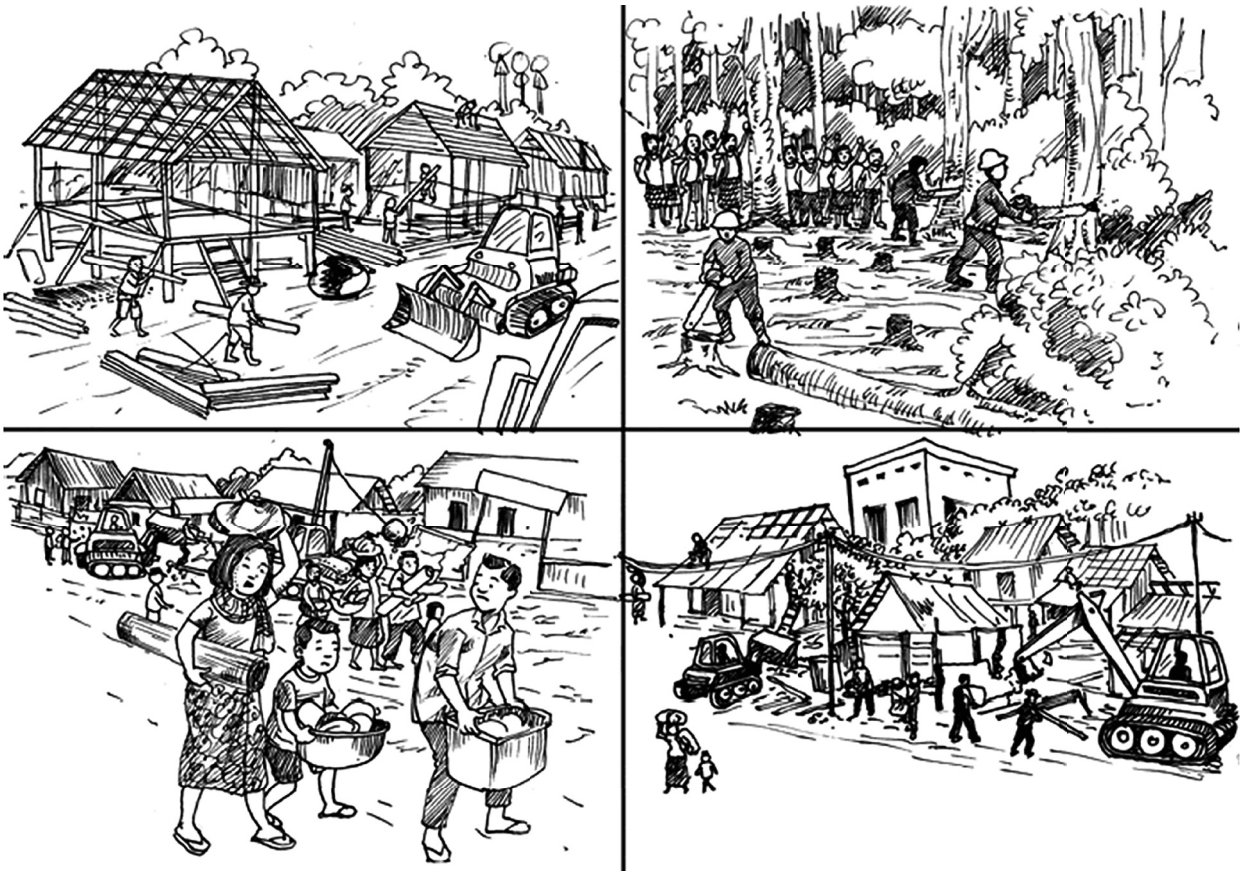
3 Tái định cư không tự nguyện: Tiêu chuẩn vận hành 5

1 Các dự án của IFC và việc di dời dân

Di dời dân là một trong những tác động tiêu cực nhất trong dự án đầu tư. Đây lại là một trong số tác động hay xảy ra nhất. Trong nhiều trường hợp, người dân phải từ bỏ nhà cửa và đất đai của mình để nhường mặt bằng cho dự án. Vì di dời nên nhiều người dân trên thế giới bị nghèo khổ hơn. Điều này xảy ra bởi vì ngoài mất nhà cửa, người

dân không được tiếp cận đất và các tài nguyên khác mà họ vẫn luôn cần dựa vào để có lương thực và sinh kế.

Khi người dân bị di dời khỏi các khu vực đô thị và bắt buộc dời đi xa, họ có thể mất khả năng tiếp cận nơi làm việc. Di dời ở vùng nông thôn có thể làm mất nguồn tài nguyên gồm rừng, sông suối và đất canh tác. Người dân có thể mất các dịch vụ gồm các trung tâm của cộng đồng, trường học hoặc trạm xá. Di dời thường gây ra chia cắt cộng đồng và các mạng lưới hỗ trợ xã hội.

2 Chuẩn mực vận hành 5: Bảo vệ ai?

Chuẩn mực Vận hành 5 của IFC bảo vệ người dân bị di dời khỏi nhà cửa, đất đai bởi các dự án do IFC hỗ trợ gây ra.

- Thí dụ, Chuẩn mực này bảo vệ gia đình bị di dời khỏi nhà cửa bởi một kế hoạch xây dựng nhà máy có dùng tiền vốn từ IFC.

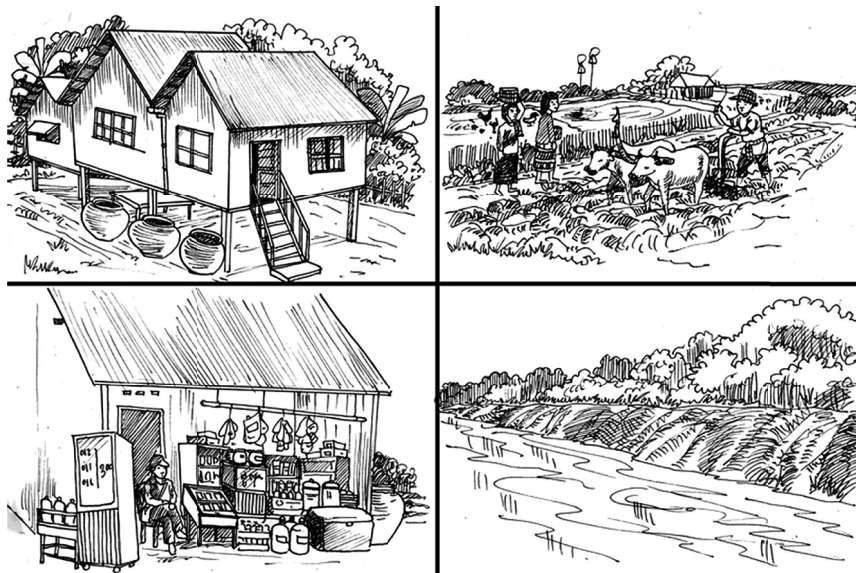
Chính sách này bảo vệ người dân bị mất khả năng tiếp cận đất đai, nghề nghiệp của mình, hoặc các tài nguyên mà họ cần dựa vào để sinh sống.

- Thí dụ, Chuẩn mực bảo vệ người nông dân mất đất canh tác do người ta cần mở rộng tuyến đường sắt.
- Chuẩn mực bảo vệ một người bán hàng nếu người đó mất cửa hàng do bị lấy đất.
- Chuẩn mực bảo vệ cộng đồng mất khả năng tiếp cận rừng mà họ vốn sử dụng để lấy thức ăn hoặc lấy sản phẩm để bán.
- Bảo vệ một cộng đồng đánh cá bị mất khả năng tiếp cận sông, suối hoặc biển để đánh cá và sẽ không có khả năng được ăn cá và bán cá nữa.

Tất cả những người nêu ở trên nếu phải di dời khỏi nhà cửa, đất đai của mình, và nếu họ không tiếp cận được và sử dụng đất do dự án gây ra.

“Tái định cư không tự nguyện” là gì?

“**Tái định cư không tự nguyện**” là tình trạng đất đai và nhà cửa của người dân bị lấy, hoặc việc tiếp cận đất để sống, làm việc hay sử dụng cho sinh kế bị hạn chế trong khi người dân không có quyền từ chối. Tình trạng này còn được gọi là **di dời về kinh tế và vật chất**.

Người dân bị di dời khỏi nhà cửa, đất đai, công việc hoặc tài nguyên sử dụng cho sinh kế do dự án mà IFC hỗ trợ thì sẽ được Chuẩn mực Vận hành 5 bảo vệ

3 Mục tiêu của chuẩn mực vận hành 5

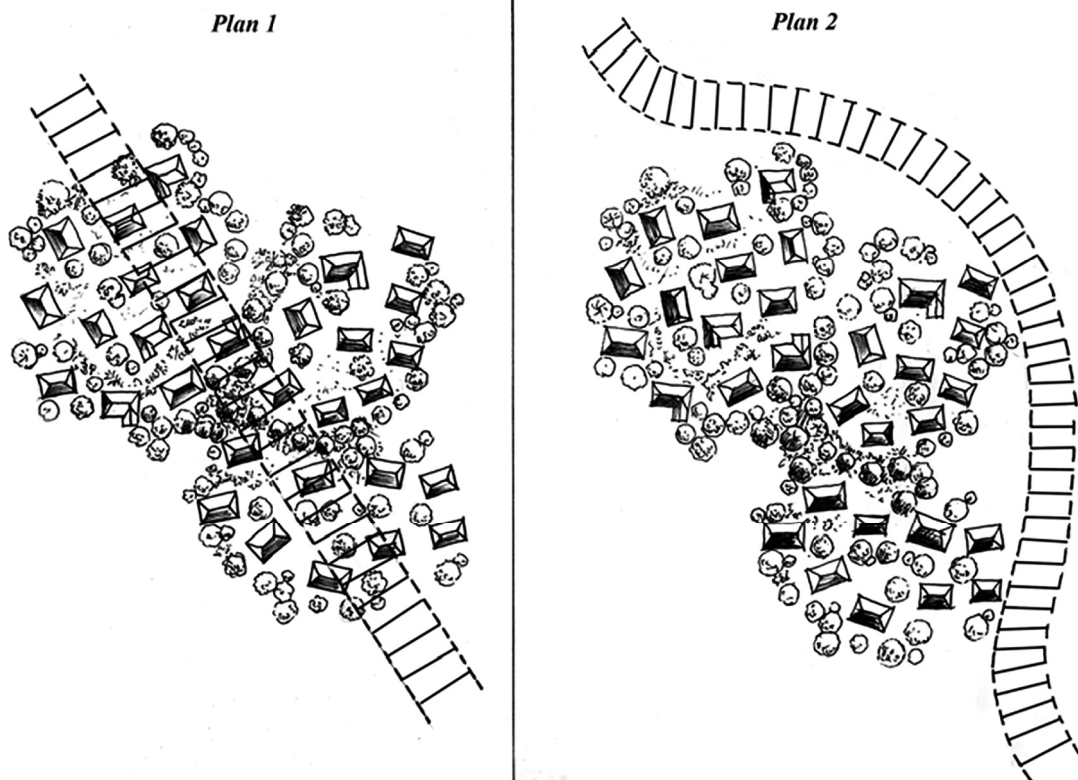
Chuẩn mực Vận hành 5 hướng tới ba việc chính:

1. Tránh di dời bằng cách tìm hướng thiết kế dự án ảnh hưởng càng ít người càng tốt.
2. Khi người dân sẽ phải di dời, thì phải bồi thường cho họ, đất và nhà thay thế, hỗ trợ tái định cư và các hỗ trợ khác để điều kiện sống của họ được cải thiện, và ở mức tối thiểu thì tình trạng của họ không bị xấu đi.
3. Bảo đảm người bị ảnh hưởng được tiếp cận thông tin và được tham vấn có hiệu quả về tái định cư và có thể tham gia vào việc ra quyết định.

4 Tránh di dời

Mục đích đầu tiên của Chuẩn mực Vận hành 5 là tránh di dời. Điều này có nghĩa là, khi công ty lập kế hoạch dự án, thì phải có nghĩa vụ suy nghĩ cách giảm việc di dời đến mức tối thiểu hoặc hoàn toàn tránh di dời. Nếu vẫn còn một vài điểm phải di dời, thì càng ít người phải di dời càng tốt.

Công ty cần cân nhắc sử dụng ít đất hơn cho dự án hoặc tìm địa điểm hay con đường khác cho dự án, nơi không có nhà cửa, trang trại hoặc các tài nguyên thiên nhiên quan trọng khác. Thí dụ minh hoạ ở dưới đây chỉ ra hai lựa chọn khác nhau để xây dựng một tuyến đường sắt. Quy hoạch 1 đi thẳng qua một làng và sẽ gây ra rất nhiều trường hợp di dời. Quy hoạch 2 đi xung quanh làng và sẽ tránh được di dời.

Cần sử dụng quy hoạch 2 bởi nó tránh được di dời

5 Tình trạng của người dân không bị xấu đi

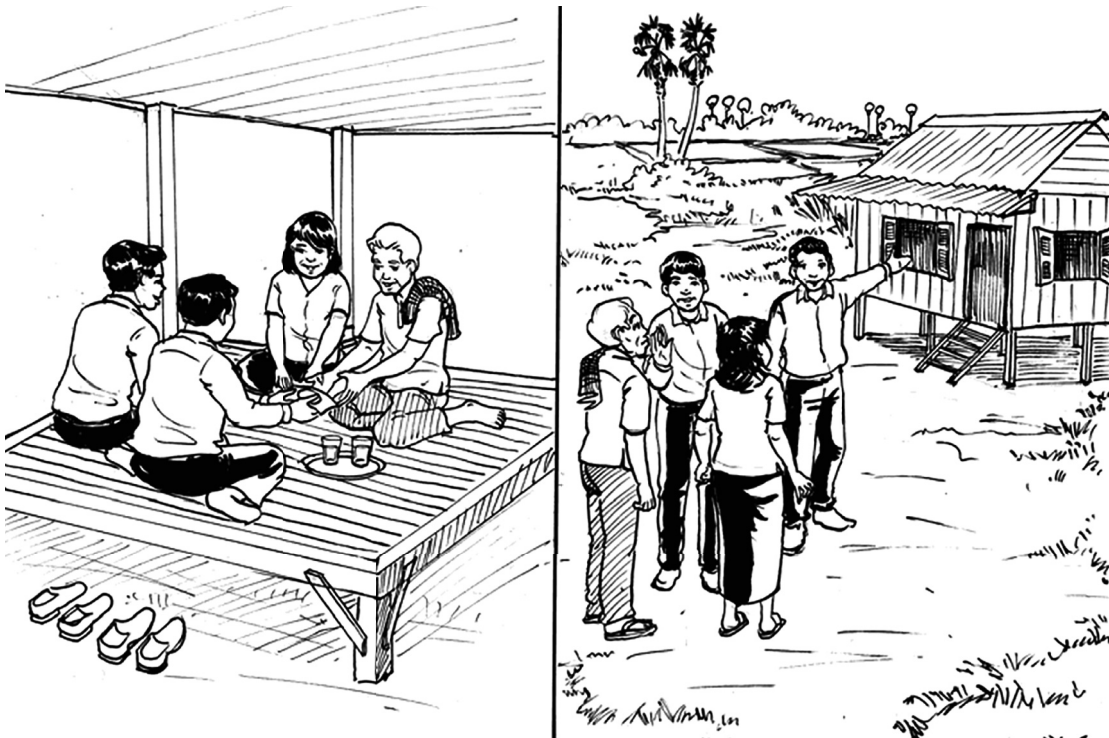
Đối với người dân bị di dời do dự án có vốn của IFC, thì Chuẩn mực Vận hành 5 hướng tới bảo đảm ở mức tối thiểu không ai bị tồi tệ hơn do hệ quả của di dời. Để đạt được mục đích này, người sẽ bị di dời cần được bồi thường, hỗ trợ cho giai đoạn chuyển tiếp, giúp đỡ về sinh kế và các phúc lợi phát triển khác.

Quyền lợi chính xác dành cho người bị di dời theo Chuẩn mực Vận hành 5 phụ thuộc vào những thứ họ bị mất và họ có hay không có quyền pháp lý đối với đất, tài nguyên và tài sản bị mất. Thí dụ:

- Người dân hoặc cộng đồng có quyền pháp lý đối với tài sản, gồm đất và các tài sản, tài

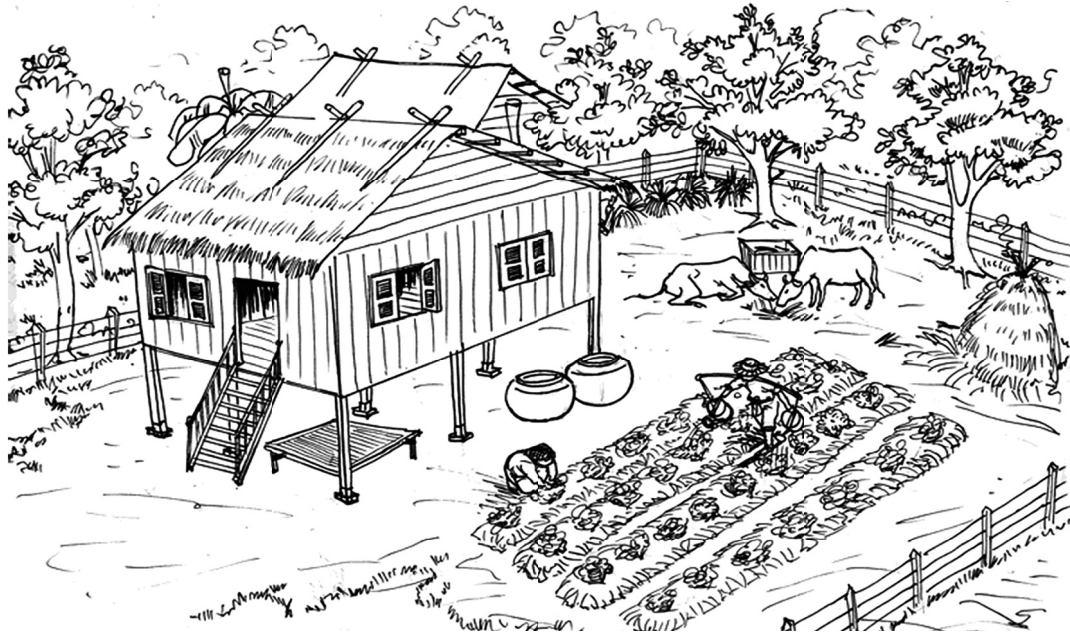
nguyên khác mà họ sẽ bị mất thì họ phải được lựa chọn được bồi thường toàn bộ tài sản để họ tự mình di dời hoặc được hưởng các tài sản ở nơi di dời có giá trị và chất lượng tương đương hoặc cao hơn.

- Những người bị di dời vật chất nhưng không có quyền pháp lý đối với đất bị mất, thì cần được tái định cư. Nhà cửa ở khu vực tái định cư phải “tương xứng”. Người dân cần được bảo đảm an toàn về quyền hưởng dụng tại vùng tái định cư, nghĩa là họ cần được công nhận một số quyền pháp lý và bảo đảm rằng họ sẽ không bị ép buộc dời bỏ nữa.
- Người dân không có quyền pháp lý đối với đất, nhưng có sở hữu tài sản mà bị mất, thí dụ như các công trình, cây cối, hoa màu, thì phải được đền bù toàn bộ các tài sản đó.

Đất này sẽ bị dự án do IFC hỗ trợ lấy. Gia đình sở hữu nhà và có đất.

Họ có quyền được bồi thường toàn bộ bằng tiền hoặc được nhận đất và nhà ít nhất có giá trị và chất lượng tương đương

Kể cả trong trường hợp gia đình không có quyền pháp lý trên mảnh đất này thì họ vẫn được hưởng quyền nhận bồi thường nhà cửa, hoa màu bởi họ sở hữu các tài sản đó. Họ cần được tái định cư với nhà cửa tương xứng và được bảo vệ quyền hưởng dụng

- Người dân bị di dời về kinh tế thì phải được hỗ trợ về sinh kế, để giúp họ cải thiện hoặc tối thiểu là duy trì được thu nhập, sinh kế và mức sống. Thí dụ, những hỗ trợ bao gồm đào tạo nghề cho sinh kế, tiếp cận vốn vay hoặc tạo các cơ hội làm việc.

Tại đây, người dân được đào tạo nghề may mặc

Đôi vợ chồng này được nhận đất bồi thường thay thế để bắt đầu trồng lúa

- Người dân có sinh kế dựa trên đất cần được bồi thường đất có đặc điểm, như vị trí hoặc độ màu mỡ, tương đương hoặc tốt hơn. Nếu dự án làm hạn chế việc tiếp cận các tài nguyên mà cộng đồng dựa vào đó, thì phải cố gắng cho phép người dân được tiếp tục tiếp cận các tài nguyên đó hoặc tạo khả năng tiếp cận nguồn tài nguyên thay thế với tiềm năng cho sinh kế tương đương hoặc tốt hơn.
- Bất kỳ ai bị di dời về kinh tế cần được “hỗ trợ để chuyển đổi” (thường bằng tiền) để trả cho một giai đoạn họ cần để hồi phục lại sinh kế của mình.

Thêm vào những quyền lợi nêu trên, công ty có trách nhiệm tạo cơ hội cho người dân bị ảnh hưởng được hưởng các lợi ích phát triển từ dự

án. Thí dụ, người bị ảnh hưởng có thể được dự án tuyển dụng. Nếu mục tiêu của dự án là xây dựng cơ sở hạ tầng cung cấp các dịch vụ cơ bản, thì người bị ảnh hưởng có thể được hưởng miễn phí các dịch vụ đó hoặc chỉ phải trả với giá cả phù hợp với họ. Thí dụ, nếu xây dựng một con đập để sản xuất điện thì những người phải di dời vì đập có thể được dùng điện miễn phí hoặc được trợ cấp tại nơi ở mới. Cộng đồng cũng có thể được hưởng một phần nhỏ lợi nhuận từ việc bán điện.

Tất cả những quyền lợi và lựa chọn đó của người dân bị ảnh hưởng cần được xác định rõ trong **Kế hoạch Hành động Tái định cư** và **Kế hoạch Phục hồi Sinh kế**.

Công ty sở hữu dự án cũng phải tuân thủ tất cả các luật của quốc gia.

6 Người dân phải được tham vấn ý kiến

Người dân bị dự án có vốn của IFC ảnh hưởng phải được cung cấp đầy đủ thông tin quan trọng và được tham vấn về bồi thường, tái định cư và kế hoạch hỗ trợ sinh kế. Họ phải được quyền lựa chọn.

Các Chuẩn mực Vận hành quy định người dân phải được “tham vấn có hiệu quả”. Tham vấn có hiệu quả là quá trình qua lại hai chiều, cần:

- **Bắt đầu từ sớm** khi việc di dời và các tác động khác được xác định và **tiếp diễn** trong suốt quá trình bồi thường, tái định cư và hỗ trợ sinh kế.
- Trước tiên bảo đảm người dân **được tiếp cận tất cả các thông tin có liên quan**, thí dụ Kế hoạch Hành động Tái định cư, và phải được trình bày trước dân một cách phù hợp với văn

hoá, với ngôn ngữ và hình thức giúp người dân hiểu rõ.

- Bảo đảm rằng người dân không bị áp lực và sợ hãi trong bất cứ tình huống nào và có thể **tự do thể hiện chính kiến của mình**.
- Bảo đảm rằng cả **phụ nữ và nam giới** đều có thể tham gia có hiệu quả.
- Bảo đảm **các nhóm ngoài rìa hoặc yếu thế** có thể tham gia hiệu quả.
- Bảo đảm **quan điểm của người dân bị ảnh hưởng** đối với tái định cư, bồi thường, hỗ trợ sinh kế và các vấn đề khác ảnh hưởng tới họ được **phản ánh trong việc ra quyết định của công ty**.

Công ty có trách nhiệm báo cáo trước người dân bị ảnh hưởng về tiến độ thực hiện Kế hoạch Hành động Tái định cư và Kế hoạch Phục hồi Sinh kế cũng như các vấn đề phát sinh.

Tại đây, đại diện của công ty đến làng để thông báo và tham vấn cộng đồng sẽ bị dự án ảnh hưởng

4 Người bản địa: Chuẩn mực vận hành 7

1 Mục tiêu của chuẩn mực vận hành 7

Chuẩn mực Vận hành 7 hướng tới 4 vấn đề chính:

1. Bảo đảm tôn trọng quyền con người, văn hoá và sinh kế của người bản địa.
2. Tránh các tác động tiêu cực đến người bản địa.
3. Tăng cường phát triển bền vững thích hợp về văn hoá đối với người bản địa.
4. Bảo đảm tham vấn có đủ thông tin và sự tham gia của người bản địa bị dự án ảnh hưởng, và, trong một số trường hợp, là Đồng thuận Tự do và được Thông tin Chủ động (FPIC).

Người bản địa được IFC định nghĩa như thế nào?

Chuẩn mực Vận hành 7 quy định “Người Bản địa” có thể có ngữ nghĩa khác nhau ở mỗi nước, gồm “dân tộc thiểu số”, “thổ dân” hoặc “sắc tộc miền núi”. Thuật ngữ “Người Bản địa” nói đến nhóm văn hoá và xã hội riêng với các đặc tính sau:

- Tự nhận mình là người bản địa và được người ngoài công nhận như vậy.
- Cùng nhau gắn với đất đai, lãnh thổ và tài nguyên thiên nhiên.
- Có luật tục, quá trình ra quyết định và thực hành văn hoá.
- Có ngôn ngữ của mình.

Một cộng đồng bản địa ở Cam-pu-chia

2 Tránh thiệt hại và phản ánh tác động

Khi công ty lập kế hoạch dự án, thì phải có trách nhiệm cân nhắc cách thức tránh các tác động tiêu cực tới người bản địa. Trước hết công ty phải cố gắng thiết kế dự án để khỏi ảnh hưởng đến cộng đồng ở mức có thể. Nếu dự án sẽ gây tác động tiêu cực tới cộng đồng, thì công ty phải xây dựng kế hoạch để cộng đồng không phải chịu thiệt hại. Công ty cũng có trách nhiệm tìm các cơ hội để

cộng đồng được hưởng lợi từ dự án theo hướng phù hợp với văn hoá của cộng đồng.

Công ty phải xây dựng một kế hoạch, gọi là Kế hoạch Người Bản địa, với sự tham gia có thông tin cho cộng đồng bản địa. Điều này có nghĩa là các đại diện của cộng đồng bị ảnh hưởng cùng với các già làng, hội đồng làng hoặc các đại diện khác theo luật tục của Người Bản địa phải có cơ hội tham gia quyết định. Các quyết định đó liên quan đến cách thức giảm thiểu và giải quyết các tác động tiêu cực và cách thức để cộng đồng có thể được hưởng lợi từ dự án.

3 Đồng thuận tự do và được thông tin chủ động

Trong cả ba trường hợp, công ty không thể thực hiện kế hoạch dự án trừ khi cộng đồng bản địa bị ảnh hưởng có được đồng thuận tự do và được thông tin chủ động (FPIC). Các trường hợp đó gồm:

1. Khi dự án sẽ tác động đến đất đai và tài nguyên thiên nhiên theo luật tục của Người Bản địa, kể cả khi họ có hay không có giấy tờ hợp pháp về đất. Công ty phải hoàn trả đất và tài nguyên thiên nhiên cho cộng đồng bị tác động, và trong trường hợp không thể hoàn trả được, thì phải bồi thường bằng tiền và sinh kế thay thế cho người bản địa. Công ty phải hoàn trả bằng các dự án mang lại lợi ích phát triển phù hợp với văn hoá bản địa. Công ty cũng cần cho phép cộng đồng tiếp tục được tiếp cận và sử

dụng đất đai đã bị ảnh hưởng, trừ trường hợp thực sự có lý do an toàn và sức khoẻ mà không tiếp cận được. Cộng đồng có quyền từ chối các đề nghị của công ty.

2. **Khi dự án đòi hỏi phải di chuyển người bản địa khỏi đất đai và tài nguyên thiên nhiên của họ.** Công ty phải hoàn trả khu vực tái định cư với nhà cửa tương ứng, bồi thường và hỗ trợ về sinh kế theo quy định của Chuẩn mực Vận hành 5 về Tái định cư Không Tự nguyện. Công ty phải đạt được FPIC của cộng đồng trước khi thực hiện dự án. Cộng đồng có quyền nói không.
3. **Khi dự án sẽ có tác động quan trọng đến vùng tín ngưỡng, tôn giáo và văn hoá.** Những vùng đó bao gồm các hòn đá thiêng, đồi, rừng hoặc vùng nước thiêng cũng như các nơi chôn cất mà cộng đồng tiến hành các nghi lễ. Công ty phải có được FPIC của cộng đồng.

FPIC được IFC định nghĩa như thế nào?

Chuẩn mực Vận hành 7 quy định phải có **thương lượng thiện chí** giữa công ty và cộng đồng bản địa thông qua một quá trình được cộng đồng chấp thuận.

Tự do: Cộng đồng phải cảm thấy **tự do thể hiện quan điểm của mình** mà không hề bị sợ hãi hay áp lực.

Chủ động: Việc đàm phán phải được tiến hành trước khi dự án và tác động bắt đầu và trước khi ra quyết định.

Được thông tin: Cộng đồng phải được cung cấp tất cả các thông tin có liên quan với hình thức và ngôn ngữ giúp họ hiểu rõ, và

Đồng thuận: Cộng đồng phải được **tự do quyết định đồng ý hay không đồng ý** đối với hoạt động. Cộng đồng **có quyền nói không**. Tuy nhiên, nếu đa số người trong cộng đồng đồng ý với kết quả, trong đó có thủ tục thông qua quyết định theo luật tục, nhưng một số cá nhân hoặc nhóm người trong cộng đồng không đồng ý, thì IFC vẫn cân nhắc điều này đạt đủ điều kiện của FPIC. Điều đó có nghĩa là có thể không phải tất cả mọi người trong cộng đồng đồng ý với dự án hoặc cách giải quyết tác động nhưng dự án vẫn có thể được tiến hành.

5 Tìm cách khắc phục

1 Làm gì khi chuẩn mực vận hành của IFC không được tôn trọng?

Mặc dù IFC có các chuẩn mực để bảo vệ người dân tránh những thiệt hại do dự án mà IFC hỗ trợ gây ra, đôi khi các chuẩn mực vẫn không được tuân thủ đúng đắn và cộng đồng vẫn phải chịu những tác động tiêu cực.

Trong một số trường hợp, người dân bị di dời không được bồi thường hoặc tái định cư thoả đáng mặc dù họ đáng được quyền lợi đó. Trong một số

trường hợp, người dân không được các chương trình hỗ trợ tốt để bảo đảm rằng sinh kế của họ được cải thiện hoặc ít nhất là được phục hồi.

Trong nhiều trường hợp, người dân không được cung cấp thông tin hoặc được tham vấn có ý nghĩa về dự án, các tác động của dự án, và về các quyền lợi và lựa chọn của người dân.

Trong những trường hợp khác, quyền của người bản địa được đồng ý hay từ chối đồng thuận tự do được thông tin chủ động không được tôn trọng, và đất đai, tài nguyên thiên nhiên của họ bị thu hồi hoặc phá huỷ để làm dự án mà không có thảo luận từ trước với cộng đồng.

Cộng đồng có thể làm

Nếu cộng đồng của bạn đang chịu tác động tiêu cực từ dự án do IFC hỗ trợ, thì bạn cần cân nhắc có nên phản ứng và tìm cách khắc phục các thiệt hại hay không.

Có rất nhiều chiến lược vận động mà cộng đồng có thể muốn sử dụng, trong đó có vận động trực tiếp trước chính phủ, hoặc nếu có thể là sử dụng toà án ở trong nước.

Ở đây chúng tôi nói đến việc sử dụng cơ chế khiếu kiện của công ty, nêu vấn đề với IFC và sử dụng cơ chế khiếu kiện độc lập của IFC, còn được gọi là Thanh tra Tư vấn Tuân thủ Quy tắc (CAO).

Cộng đồng cần cân nhắc các rủi ro khi sử dụng các chiến lược đó, trong đó có rủi ro về an toàn con người, và bảo đảm có kế hoạch đối phó với các rủi ro nếu nó xảy ra.

2 Thu thập chứng cứ

Việc vận động có hiệu quả đòi hỏi phải có chứng cứ về tác động của dự án. Sẽ là không đầy đủ nếu chỉ đơn giản nói rằng bạn lo ngại hoặc nói: đã có thiệt hại đến cộng đồng và môi trường. Điều quan trọng là phải chỉ ra chứng cứ về các loại thiệt hại mà bạn lo ngại và các thiệt hại đã thực sự xảy ra.

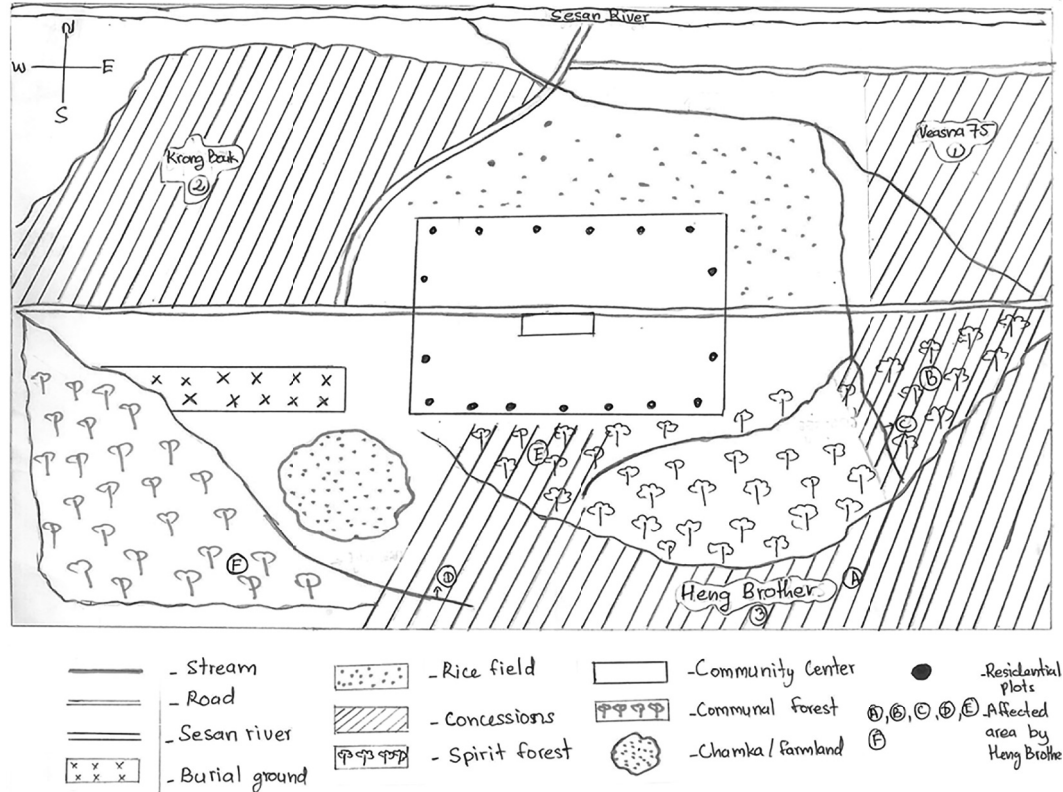
Có nhiều cách thu thập chứng cứ, trong đó gồm:

- Tổ chức họp cộng đồng để thảo luận về tác động và liệt kê danh sách tất cả các tác động khác nhau mà dự án gây ra.
- Lựa chọn phỏng vấn một số người trong cộng đồng, họp một số cá nhân, gia đình và nhóm, như nhóm phụ nữ, thiếu niên, nhóm dân tộc

thiểu số, để thảo luận và ghi chép những tác động mà họ gặp phải.

- Quan sát cẩn thận mọi thứ khi xảy ra khi có dự án và ghi nhận lại toàn bộ thông tin quan trọng, thí dụ ghi chép, chụp ảnh hoặc quay phim.
- Cộng đồng vẽ bản đồ, bằng cách vẽ sơ đồ làng bản, đất và các tài nguyên và cách thức cộng đồng sử dụng các khu vực khác nhau, rồi sau đó đánh dấu các khu vực bị dự án gây ảnh hưởng.

Càng có thêm nhiều loại hình chứng cứ được thu thập, thì việc vận động của bạn càng được chắc chắn. Bạn có thể đưa các chứng cứ vào văn bản khiếu kiện, khi nói chuyện với nhà báo và khi họp với công ty, chính phủ và IFC.

Một thí dụ vẽ sơ đồ cộng đồng thể hiện làng bản với ba khu vực bị công ty khai thác và gây ra tác động đối với đất đai và tài nguyên

3 Cơ chế bồi thường của công ty

Chuẩn mực Vận hành 1 của IFC quy định các công ty được IFC hỗ trợ phải thiết lập cơ chế giải quyết khiếu kiện. Công ty phải thông báo đến người dân bị ảnh hưởng ngay từ khi bắt đầu để cho người dân bị ảnh hưởng biết rằng khi họ có các mối lo ngại và sẽ gặp các tác động tiêu cực, thì họ có thể liên hệ đến công ty thông qua cơ chế giải quyết khiếu kiện. Cơ chế phải giúp người bị ảnh hưởng dễ dàng sử dụng và công ty phải phản hồi nhanh chóng đối với các lo ngại của người dân.

Nếu công ty đã thiết lập cơ chế giải quyết khiếu kiện, thì trước tiên cộng đồng bị ảnh hưởng cần

xem xét có đáng sử dụng cơ chế để giải quyết vấn đề của họ hay không. Việc này có thể bao gồm viết một công văn tới công ty nêu rõ tất cả các mối lo ngại và các tác động tiêu cực. Bạn nên giữ một bản chính của công văn ghi rõ ngày tháng gửi đến công ty. Nếu công ty không trả lời đúng đắn, thì công văn đó có thể được sử dụng để vận động trước CAO, theo như phần thảo luận dưới đây.

Nếu công ty vẫn chưa thiết lập cơ chế giải quyết khiếu kiện, hoặc vẫn chưa thông báo cộng đồng về cơ chế đó và cách sử dụng cơ chế, thì công ty đã không tuân thủ Chuẩn mực Vận hành của IFC. Điều này cần được ghi thêm vào bảng liệt kê các vấn đề của dự án khi vận động trước IFC hoặc khiếu kiện trước CAO.

Cơ chế bồi thường và trung gian tài chính

Nếu cộng đồng bị ảnh hưởng bởi dự án có nhận hỗ trợ tài chính từ một trung gian tài chính là khách hàng của IFC, thí dụ như ngân hàng hoặc quỹ, thì các cơ quan trung gian đó có thể bị yêu cầu thiết lập cơ chế giải quyết khiếu kiện.

Mặc dù ngân hàng hoặc quỹ không sở hữu hoặc quản lý dự án ảnh hưởng tới cộng đồng, nhưng nó đã cho vay tiền để vận hành dự án. Điều đó có nghĩa là cộng đồng bị ảnh hưởng có thể gửi một bản khiếu kiện tới ngân hàng hoặc quỹ và chờ đợi phản hồi nhanh chóng và thích đáng.

Đối với các cơ quan tài chính trung gian, văn bản khiếu kiện cũng cần giải thích mối liên quan giữa IFC, ngân hàng hoặc quỹ và công ty sở hữu hoặc quản lý dự án trên thực tế. Ngân hàng hoặc quỹ cần sử dụng ảnh hưởng của mình đối với công ty để bảo đảm rằng những lo ngại và vấn đề của cộng đồng được giải quyết.

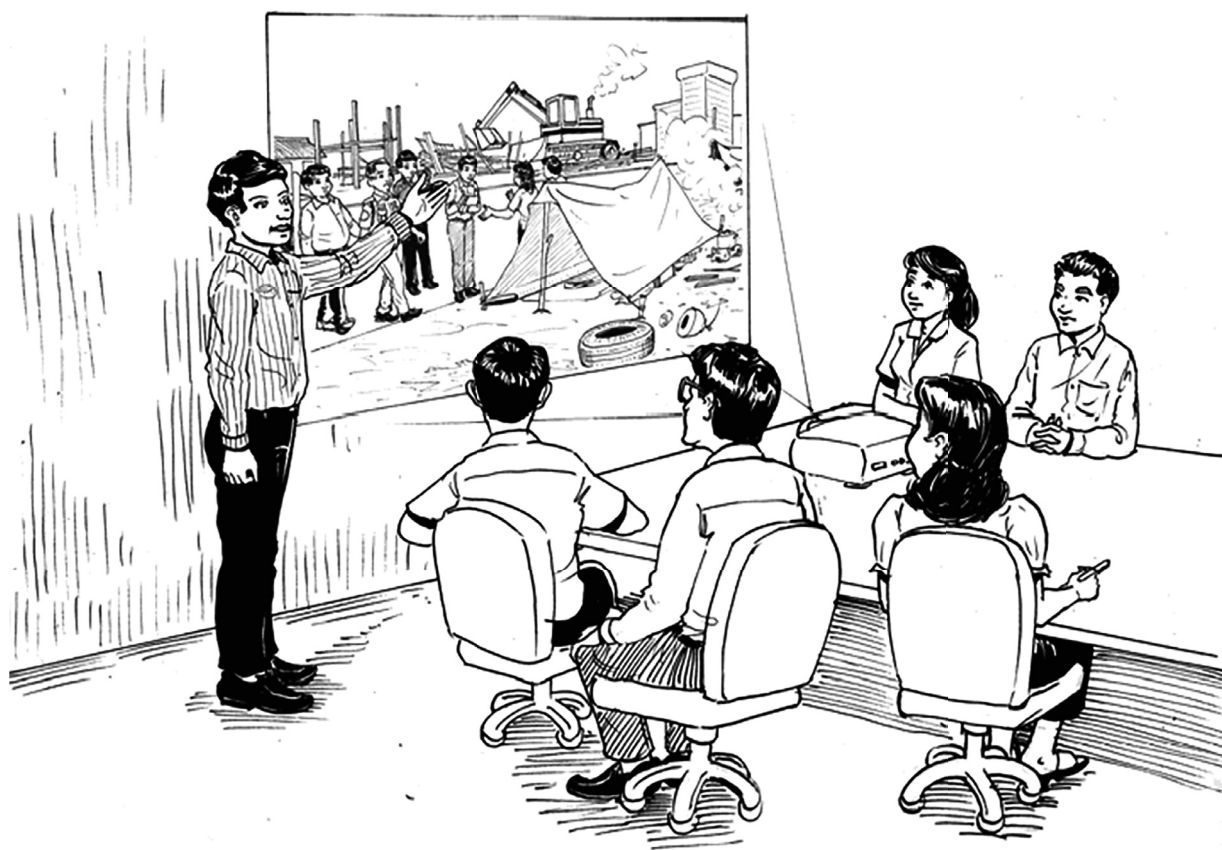
Nếu khách hàng trung gian tài chính của IFC vẫn chưa thiết lập cơ chế giải quyết khiếu kiện và chưa thông báo cho cộng đồng bị ảnh hưởng về cơ chế đó, thì nó có thể đã không tôn trọng Chuẩn mực vận hành của IFC. Điều này rất hay xảy ra và cần được bổ sung vào danh sách các vấn đề.

4 Liên hệ trực tiếp IFC

IFC có trách nhiệm bảo đảm công ty nhận vốn đầu tư phải chấp hành các Chuẩn mực Vận hành. Vì thế có thể là ý tốt nếu để IFC biết được các vấn đề cùng đồng thời với việc liên hệ công ty. Nếu bạn thông báo đến IFC, nó có thể liên lạc đến khách hàng và cho biết IFC đang theo dõi tình hình, và như thế sẽ có ích. Bạn có thể thông báo tình hình đến IFC bằng cách gửi bản sao đơn khiếu kiện tới IFC. IFC thường có một văn phòng tại thủ đô nước bạn và bạn có thể tìm địa chỉ và chi tiết liên hệ khác tại trang tin điện tử của IFC. Bạn cũng có thể viết đơn tới trụ sở của IFC ở Washington D.C, Hoa Kỳ. Nếu bạn thấy khó gửi

đơn thư tới văn phòng IFC, thì bạn có thể yêu cầu một tổ chức phi chính phủ tốt giúp đỡ.

Nếu bạn đã cố gắng sử dụng cơ chế giải quyết khiếu kiện của công ty nhưng vấn đề của bạn vẫn không được giải quyết thoả đáng và nhanh chóng, thì bạn có thể muốn viết đơn thư đến IFC để cho họ biết bạn đã không được phản hồi thoả đáng. Bạn có thể yêu cầu họ bảo đảm các Chuẩn mực Vận hành được công ty nhận vốn của IFC tôn trọng. Cộng đồng của bạn có thể quyết định yêu cầu họp với IFC để thảo luận về tình hình một cách cụ thể hơn. Gặp gỡ đại diện cộng đồng trực tiếp và lắng nghe từng người là cách làm có thể bổ ích đối với cán bộ của IFC. Việc này còn có sức mạnh lớn hơn nhiều so với một lá thư.

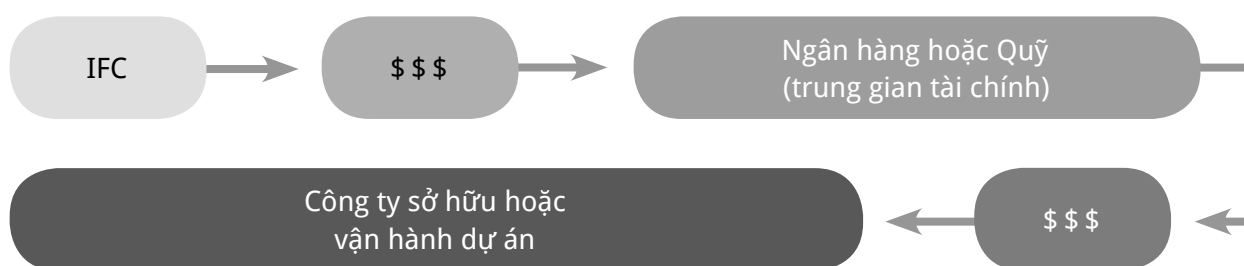
Tại đây, một đại diện cộng đồng đang trình bày vấn đề của cộng đồng trước IFC.

Nếu việc gặp IFC ở nước bạn quá nguy hiểm hoặc khó khăn, thì bạn có thể yêu cầu tổ chức phi chính phủ quốc tế chuyên vận động trước IFC giúp đỡ bạn đưa vấn đề liên quan đến dự án tới trụ sở IFC tại Washington D.C.

Đôi khi IFC có vai trò xây dựng khi giúp đỡ cộng đồng. Trong trường hợp khác, IFC không làm tròn bốn phần của mình. IFC có thể lập luận rằng

nó không có trách nhiệm gì đối với dự án hoặc không có ảnh hưởng đáng kể đến dự án. Kiểu lập luận này thường xảy ra nếu IFC hỗ trợ tài chính gián tiếp tới công ty, thông qua cơ quan tài chính trung gian.

Trong trường hợp này, cần có vận động mạnh mẽ hơn, trong đó có gửi đơn khiếu chính thức tới CAO.

5 Thanh tra Tư vấn Tuân thủ Quy tắc (CAO)

IFC có một cơ chế giải quyết khiếu kiện độc lập gọi là cơ quan Thanh tra Tư vấn Tuân thủ Quy tắc. Người dân tin rằng họ đã bị gây thiệt hại hoặc sẽ bị thiệt hại bởi dự án do IFC hỗ trợ có thể gửi đơn khiếu chính thức tới CAO.

CAO có tư cách độc lập trước IFC. Cơ quan này báo cáo trực tiếp tới Chủ tịch Nhóm Ngân hàng Thế giới, và nhân viên của CAO không chịu sự quản lý hoặc giám sát của IFC. Nhân viên của CAO độc lập làm việc và quyết định đối với các khiếu kiện mà không bị sự chỉ đạo của IFC. Vì vậy, kể cả khi IFC vẫn chưa phản hồi thoả đáng đối với yêu cầu của bạn, thì CAO có thể có vai trò xây dựng khi giải quyết vấn đề.

Văn phòng của CAO ở khu vực riêng và an toàn tại trụ sở của IFC tại Washington, DC, Hoa Kỳ. Đơn thư thường được gửi qua địa chỉ thư điện tử (CAO@worldbankgroup.org). Đơn thư có thể được viết bằng bất cứ ngôn ngữ nào và phải trình bày rõ:

- Người khiếu kiện là ai.
- Tên và địa điểm của dự án và tên của công ty, nếu biết được.
- Nếu dự án được IFC gián tiếp hỗ trợ tài chính thông qua trung gian tài chính, thì đơn khiếu phải ghi rõ tên cơ quan trung gian tài chính.
- Các tác động tiêu cực mà cộng đồng gánh chịu.
- Kết quả mong muốn của cộng đồng.
- Bạn có muốn danh tính của mình được CAO giữ bí mật hay không.

Chuẩn bị khiếu kiện đến CAO

Khả năng tiếp cận CAO là tốt. Đơn kiện có thể đơn giản và CAO không yêu cầu các chứng cứ kèm theo đơn kiện.

Tuy nhiên, nếu bạn gửi đơn kiện với chứng cứ chi tiết và mạnh mẽ về các tác động tới cộng đồng, và nói rõ các chính sách và Chuẩn mực Vận hành của IFC không được tôn trọng, thì bạn có lý do thành công lớn hơn.

Trước tiên, cộng đồng cần chuẩn bị gắn bó với quá trình với các thông tin rõ ràng về các sự kiện và tác động.

Thứ hai, nếu bạn gửi thông tin chi tiết và rõ ràng đến nhân viên CAO, thì họ có thể làm việc tốt hơn để cố gắng giải quyết vấn đề hoặc đánh giá được mức độ chấp hành chính sách của IFC.

Thứ ba, nếu bạn quyết định sử dụng chức năng xem xét việc chấp hành, thì IFC có xu hướng tự vệ khi phản hồi đơn kiện và phủ nhận vấn đề hoặc tác động thuộc trách nhiệm của họ. IFC sẽ gặp khó khăn hơn khi làm việc đó nếu bạn viết rõ ràng và mạnh mẽ với các chứng cứ hỗ trợ.

Bạn có thể quyết định nhờ một phi chính phủ có kinh nghiệm viết bản dự thảo đơn kiện cho bạn. CAO sẽ chấp nhận đơn kiện do các phi chính phủ gửi với danh nghĩa thay mặt cộng đồng bị ảnh hưởng, khi có chứng thực uỷ quyền của cộng đồng.

CAO có hai cách giải quyết đơn kiện, đó là giải quyết tranh chấp và xem xét việc chấp hành.

5.1 Giải quyết tranh chấp

Thanh tra viên của CAO có trách nhiệm cố gắng giúp người khiếu kiện và công ty giải quyết vấn đề thông qua quá trình đồng thuận. Việc này thường bao gồm các cuộc đàm phán giữa cộng đồng và công ty với sự giúp đỡ của bên trung gian. Người trung gian được đào tạo để hỗ trợ các cuộc thảo

luận giữa cộng đồng với công ty và giúp hai bên cố gắng đạt được thoả thuận. Người trung gian phải công tâm, nghĩa là phải làm việc công bằng và không thiên vị bất cứ bên nào trong việc đàm phán.

Tăng cường sức mạnh để đàm phán

Nếu bên khiếu kiện đồng ý đàm phán, thì điều quan trọng là họ phải chuẩn bị trước khi cuộc đàm phán bắt đầu. Luôn luôn có sự chênh lệch sức mạnh rất lớn giữa cộng đồng bị ảnh hưởng với công ty, và đàm phán chỉ thành công nếu cộng đồng có tổ chức mạnh và tìm ra cách tăng cường sức mạnh khi đàm phán.

Cộng đồng có thêm sức mạnh khi:

- Có tổ chức và thống nhất, thông qua họp thường kỳ và bầu ra những người đại diện được tin cậy để tham gia đàm phán.
- Thống nhất về chiến lược và mục tiêu đàm phán.
- Tiến hành các hình thức vận động nếu công ty không đàm phán công bằng.
- Xác định được chiến lược thay thế nếu đàm phán không thành công, trong đó có việc gửi đơn kiện để nghị xem xét việc chấp hành, hay gửi đến toà án hoặc vận động cơ quan báo chí.
- Có được hỗ trợ từ các tổ chức xã hội dân sự và liên kết mạng lưới.

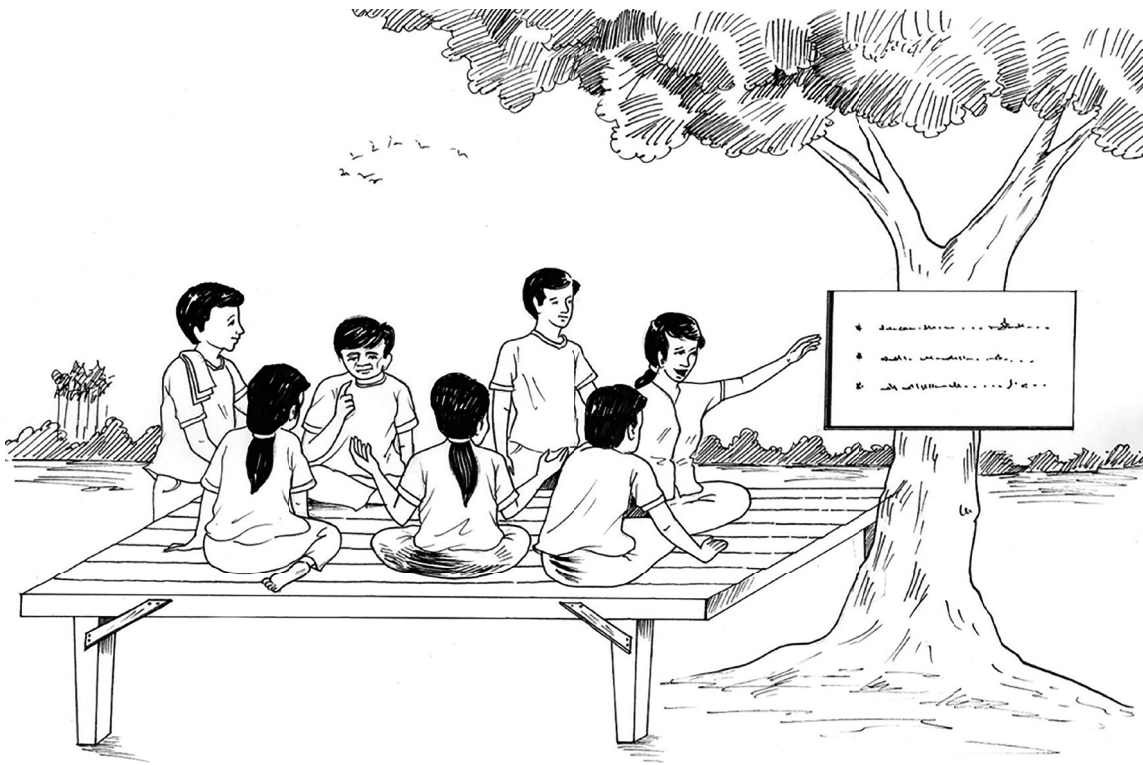
Điều quan trọng mà cộng đồng cần biết là nếu có nhiều tác động trầm trọng, thì đàm phán phải có thời gian dài, đôi khi kéo dài nhiều năm. Cộng đồng cần chuẩn bị trước cho tình huống này.

Đàm phán và các hình thức giải quyết tranh chấp khác chỉ được diễn ra khi bên khiếu kiện và công ty cùng với các bên liên quan chủ chốt khác đồng ý tham gia. Thanh tra viên không thể bắt buộc các bên đàm phán và đạt tới thoả thuận.

Bên khiếu kiện có thể quyết định rằng họ không muốn tham gia giải quyết tranh chấp ngay từ đầu hoặc trong bất cứ giai đoạn nào. Điều này có thể

là do họ không tin rằng công ty sẽ đàm phán công bằng hoặc do họ sẽ không thể đàm phán tự do không bị đe dọa hoặc sợ hãi.

Nếu cơ quan thanh tra quyết định rằng không thể tiến hành quá trình giải quyết tranh chấp, trong đó có lý do bên khiếu kiện không đồng ý tham gia, thì cơ quan này sẽ chuyển hồ sơ sự việc sang xem xét việc chấp hành.

Tại đây, các thành viên của cộng đồng đang thảo luận chiến lược và mục tiêu đàm phán

5.2 Xem xét việc chấp hành

Cán bộ xem xét việc chấp hành của CAO có trách nhiệm đánh giá các thiệt hại của người khiếu kiện có phải là do công ty khách hàng của IFC gây ra vì không tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành, luật pháp quốc gia hoặc các yêu cầu khác.

Bước đầu tiên của quá trình này là quyết định các mối lo ngại và tác động là có thật và trầm trọng hay không. Nếu có, thì CAO sẽ bắt đầu điều tra toàn diện. CAO sẽ cố gắng xác nhận các chứng cứ tác động tiêu cực, bao gồm việc thăm cộng đồng cũng như công ty và dự án của nó. Cơ quan này sẽ xem xét các chính sách của IFC và xem chính sách đó có được thi hành không.

Khi CAO kết thúc điều tra, có thể phải mất hơn 1 năm, thì cơ quan này sẽ công bố bản báo cáo. Trong báo cáo, CAO giải thích rõ IFC có tuân thủ nghiêm chỉnh các chính sách của mình hay không.

Nếu CAO nhận thấy IFC không tuân thủ chính sách đề ra, thì IFC có trách nhiệm chuẩn bị một kế hoạch hành động để giải quyết vấn đề. CAO theo dõi tình hình cho đến khi kế hoạch hành động được thực thi và dự án tôn trọng các Chuẩn mực Vận hành hoặc các yêu cầu khác.

Để IFC có kế hoạch hành động mạnh mẽ giải quyết thiệt hại

CAO không thể ép buộc IFC chuẩn bị và thực hiện kế hoạch hành động tốt. Kể cả khi CAO có bằng chứng mạnh mẽ rằng IFC không tuân thủ các chính sách của nó và điều đó gây tổn hại tới cộng đồng, thì IFC vẫn không phải luôn luôn có được kế hoạch hành động tốt để giải quyết thiệt hại.

Điều quan trọng là gửi đơn thư và cố gắng gặp IFC, và Ban Giám đốc của IFC (đại diện từng nước) để cho họ biết trường hợp của bạn và những mong đợi của bạn đối với kế hoạch hành động giải quyết vấn đề. Bạn cần giải thích rõ công ty được IFC phải làm gì để đền bù các thiệt hại mà cộng đồng gánh chịu. Những việc đó có thể là cải thiện vùng tái định cư, quay trở về đất cũ, trồng lại rừng, sửa chữa nguồn nước và chi trả bồi thường.

Vận động báo chí cũng có thể là hướng tốt để IFC và công ty phải giải quyết những thiệt hại đã gây ra.

IFC có khả năng xây dựng kế hoạch hành động tốt, và công ty có thể làm việc với IFC để thực hiện kế hoạch hành động, nếu bạn liên lạc rõ ràng với họ và tạo áp lực lên họ thông qua việc vận động.

Yêu cầu một phi chính phủ có kinh nghiệm làm việc này cũng có thể là hướng đi tốt để giúp bạn vận động hành lang đến IFC và sử dụng báo chí.

Cộng đồng cần cân nhắc các hình thức khác có thể vận động hiệu quả để IFC và công ty khắc phục các thiệt hại, trong đó có vận động địa phương có sự tham gia của chính quyền.

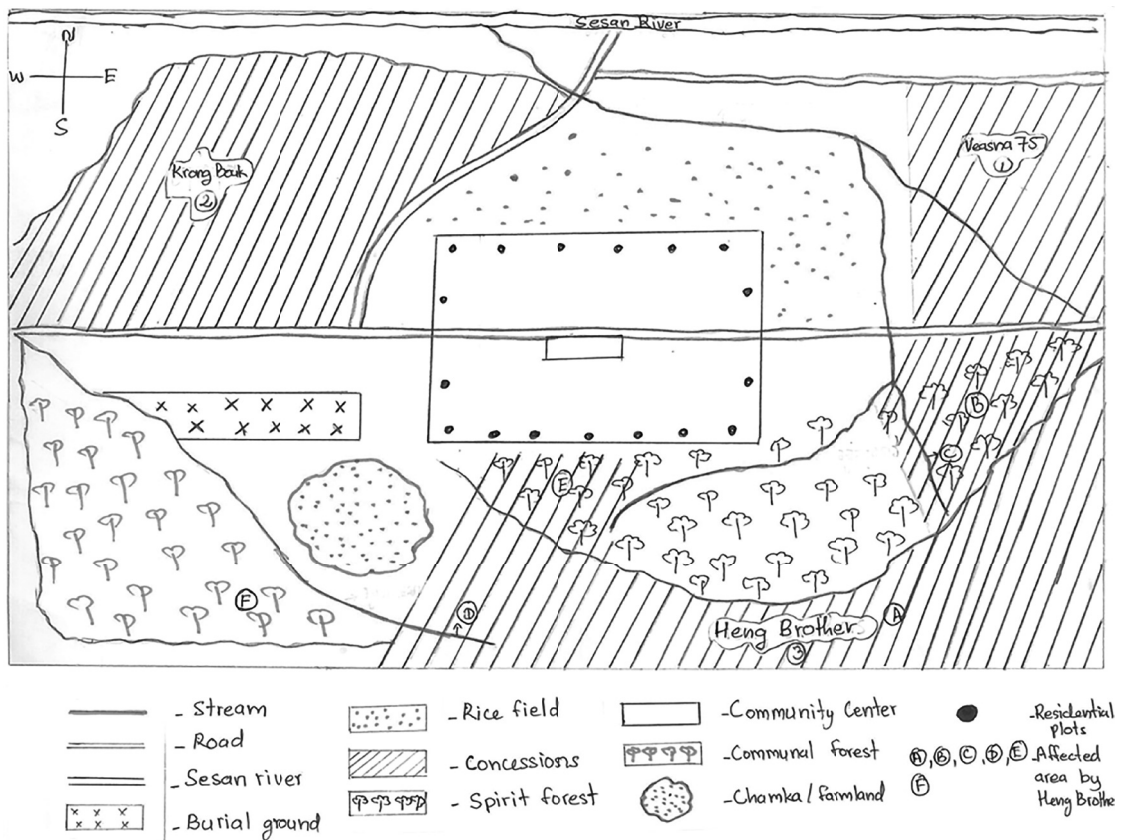
Tại đây, một cộng đồng đang nói với các phóng viên những điều đã xảy ra đối với họ

Tài liệu – bài 5

Thu thập chứng cứ

Có nhiều cách thu thập chứng cứ về tác động của dự án đối với cộng đồng. Thí dụ:

- Tổ chức họp cộng đồng để thảo luận về các tác động và xây dựng một danh sách liệt kê tất cả các tác động khác nhau do dự án gây ra.
- Chọn những người trong cộng đồng để phỏng vấn, gặp gỡ riêng các hộ gia đình và các nhóm, như nhóm phụ nữ, thiếu nhi, dân tộc ít người để thảo luận và viết lại các tác động mà họ gặp phải.
- Quan sát cẩn thận mọi thứ xảy ra khi có dự án và ghi nhận lại những thông tin đó.
- Ghi chép lại toàn bộ các thông tin quan trọng, thí dụ, bằng cách ghi chép lại hay chụp ảnh, quay phim.
- Cộng đồng vẽ bản đồ, bằng cách vẽ sơ đồ làng bản, đất và các tài nguyên và cách thức cộng đồng sử dụng các khu vực khác nhau, rồi sau đó đánh dấu các khu vực bị dự án gây ảnh hưởng.

Thí dụ về một sơ đồ cộng đồng chỉ rõ vị trí của làng nơi có ba điểm khai thác của công ty đang ảnh hưởng đến đất đai và tài nguyên của cộng đồng

